

N:o 33.

Ank. till Riksd. kansli den 6 mars 1896, kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om lagstiftning angående arbetstiden för arbetare i bageriyrket.

Vid innevarande riksdag har föreslagits, af herr *Treffenberg* i motionen n:o 29 i Första Kammaren och af herr *Hedin* i Andra Kammaren i motionen n:o 2,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville efter verkställd utredning taga i öfvervägande, om och i hvad mån lagbestämmelser angående arbetstiden för arbetare i bageriyrket må vara erforderliga, och derefter för Riksdagen framställa det förslag, hvartill den verkställda utredningen kan föranleda.

Denna fråga behandlades af sistlidet års Riksdag med anledning af en motion i Andra Kammaren utaf herr *Hedin*, som då hemställde, att Riksdagen måtte för sin del antaga ett af honom framlagdt förslag till lag angående arbetstiden i bagerier m. m., enligt hvilket förslag den egentliga arbetstiden i bageriyrket skulle inskränkas till 12 timmar om dygnet, från kl. 6 på morgonen till kl. 6 på aftonen, och arbete å sön- och helgdagar förbjudas. Motionären påminde om den långvariga arbetsinställelse, som bageriarbetarne i Stockholm satt i verket under försommaren 1890, och hvarigenom för första gången i vårt land allmänhetens uppmärksamhet blifvit rigtad på de inom bageriyrket rå-

dande svåra missförhållanden af flerfaldig art. Han framhöll vidare, att Stockholms helsovårdsnämnd samma år låtit verkställa en undersökning af 101 bagerier med ett uppgifvet antal arbetare af 706, samt att af denna undersökning framgått, att bostadslägenheterna i regeln vore för små och deras snygghet på många ställen allt annat än tillfredsställande, att deras läge mycket ofta vore olämpligt, i det att de stode i direkt samband med bagerierna, att sättet för deras uppvärmning ej heller vore tillfredsställande, och att för deras ventilation i allmänhet inga åtgärder vore vidtagna, att arbetstiden i allmänhet vore oskäligt lång, och att flere minderåriga arbetare påträffats, som sysselsatts med nattarbete och som arbetat lika länge som de fullvuxna, att hvad vidkomme bagerilokalerna anledning till anmärkning i flera fall förekommit, och att större snygghet och renlighet tarfvades i bagerier, i förvaringsrum och på gårdarna. Oaktadt helsovårdsnämnden, med anledning af hvad som sålunda kommit till dess kännedom, år 1891 tillstått samtliga bagariidkare ett cirkulär, innehållande dels »förbud och minimifordringar», dels derutöver »råd och anvisningar» uti ifrågavarande hänseenden, hade vid förnyad inspektion af bagerierna (enligt nämndens berättelse för år 1892) visat sig, att så godt som inga åtgärder vidtagits med anledning af detta cirkulär. Enligt motionärens åsigt vore, äfven om några smärre förbättringar vidtagits sedan 1890, tillståndet i det väsentliga oförändradt och torde ej heller i hufvudsak kunna blifva annorlunda, så länge det nuvarande arbetssystemet ej i grund förändrades. *Nattarbetet*, som tvingade arbetarne att bo å arbetsstället och beröfvade dem *eget hem*, vore den missförhållandenas egentliga rot, mot hvilken en reform företrädesvis måste rigtas. Motionären åberopade vidare hvad som rörande åtskilliga förhållanden inom bageriyrket anförts uti en af komiterade för Stockholms bageriarbetare till honom öfverlemnad skrift samt ett af dessa komiterade upprättadt sammandrag, innehållande uppgifter om arbetstiden inom olika bagerier i landet m. m., och redogjorde för de i åtskilliga utländska lagar förekommande bestämmelser uti ifrågavarande ämne.

Lagutskottet, till hvars förberedande behandling motionen hänvisats, yttrade i anledning af densamma, att utskottet visserligen icke kunnat ingå i någon uttömmande granskning af de detaljuppgifter rörande förhållandena inom bageriyrket, som förekomme i de af motionären framlagda och åberopade uttalanden från representanter för arbetare inom berörda yrke, och att skrivelser, hvilka till utskottet öfverlemnats från arbetsgifvare inom yrket, innebure, att dessa uppgifter skulle i åtskilliga hänseenden tåla jemkning, men att hvad i allt fall såsom

ostridigt kvarstode icke kunnat undgå att bibringa utskottet öfvertygelsen om önskvärdheten af lagstiftarens ingripande i syfte att för en viktig gren af näringslivet på ett betryggande sätt ordna förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare, och att utskottet vågade, med stöd af erfarenheten från länder med en mer eller mindre fullständigt genomförd skyddslagstifning i detta ämne, hysa den förhoppning, att jemväl i vårt land en dylik lagstifning, afpassad efter våra förhållanden och omfattad med förtroende af såväl arbetsgifvare som arbetare, skulle komma att utöfva en fördelaktig inverkan på förhållandena inom det yrke den samma afsåge.

På grund häraf gjorde utskottet — som icke kunde finna tillrädligt att tillstyrka antagandet af ett fullständigt lagförslag i ämnet — hos Riksdagen den hemställan, som nu, ordagrant lika, upprepats af de båda motionärerna i frågan vid innevarande riksdag.

Utskottets hemställan bifölls af Andra, men afslogs af Första Kammaren; och var sålunda frågan fallen vid 1895 års riksdag.

I den motion, hvori herr *Treffenberg* nu å nyo bragt frågan på tal, omnämner motionären till en början herr Hedins motion i ämnet vid 1895 års riksdag och öfvergår derefter till en redogörelse, delvis hemtagd ur sistnämnda motion, för utvecklingen i Norge af lagstiftningsarbetet uti ifrågavarande hänseende och särskildt förarbetena för den derstädes nu, från den 1 januari sistlidet år, gällande lag om inskränkning af arbetstiden i bagerier och dylikt af den 14 juli 1894, hvilken finnes, såsom bilaga, i öfversättning bifogad motionen, samt för hvad motionären inhemtat om verkningarna af och omdömena om denna lag, en redogörelse som synes motionären vara så mycket mera på sin plats, som missförhållandena inom bageriyrket i vårt land tyckas motionären vara öfver hufvud likartade med dem, som i samma yrke uppstått i Norge och der framtvingat den nya lag, hvarigenom man sökt afhjelpa dem. Motionären, som uttalar sin anslutning till herr Hedins i hans motion vid 1895 års riksdag framhållna uppfattning, att nattarbetet i bageriyrket är sjelfva grunden till de öfverklagade missförhållandena inom yrket, mot hvilken alltså en reformerande lagstiftning företrädesvis bör vara rigtad, fortsätter: Då lagstiftare och myndigheter i flere andra civiliserade länder, Amerikas Förenta Stater, Tyskland och Danmark, vore upptagna af omsorger för att tillförsäkra bageriarbetarne en människovärdig tillvaro, skulle icke då tiden vara inne äfven för oss att

genom en undersökning af förhållandena inom bageriyrket förbereda möjligheten af en sådan lösning af denna fråga, som i möjligaste måtto kunde tillfredsställa både bageriarbetarnes samt bagarmästarnes och allmänhetens skäligen kraf? Att här i vårt land helt enkelt lägga händerna i kors och låta frågan hvila i dödssömn, det kunde hvarken ur humanitär eller den politiska kloketens synpunkt försvaras.

I sin nu föreliggande motion hänvisar herr *Hedin* till hvad han uti sin motion vid sistlidet års riksdag i denna fråga anført. Han erinrar, hurusom hans sistnämnda motion åtföljdes af ett tabellariskt sammandrag af de till lagutskottet då öfverlemnade listor, å hvilka bageriarbetare i olika delar af landet till ett antal af nära 1,400 äfvensom 34 arbetsgifvare antecknat sitt instämmande i det af honom då framlagda lagförslaget. Af de i detta sammandrag upptagna 313 bagerier funnos för 279 bagerier med 1,312 arbetare uppgifter om arbetstidens längd, och dessa uppgifter har motionären ordnat i 2 vid motionen fogade tabeller, till hvilka utskottet anhåller att få hänvisa. Ur ifrågasvarande uppgifter har motionären uträknat medelarbetstiden inom bageriyrket och funnit den vara:

i Stockholm.....	13,9	timmar,	
i Göteborg.....	15,7	»	
i Malmö.....	12,9	»	
i andra städer.....	15,2	»	och
på landsbygden.....	13,9	»	.

Endast vid 7 bagerier understeg medelarbetstiden för en arbetare 12 timmar om dygnet, vid 123 utgjorde den från 12 till och med 14 timmar, och vid 149, eller mer än halfva antalet, uppgick den till mellan 15 och 20 timmar. Vid icke mindre än 22 bagerier utgjorde arbetstiden minst 18 timmar. — Det syntes motionären, som skulle behöfvat af en lagtvungen begränsning af arbetstiden på detta område ej kunna af någon förnekas, om dessa uppgifter förutsattes vara i hufvudsak exakta. Från arbetsgifvarnes sida hade man bestridt deras rättighet, och i andra länder hade det varit ganska vanligt, att arbetsgifvares och arbetares uppgifter om arbetstidens längd utfallit väsentligen skiljaktiga, de förre utvisande ett ofta mycket lägre antal arbetstimmar än de senare; men denna olikhet kunde, enligt motionärens mening, möjligen delvis bero derpå, att ena parten, arbetsgifvarne, afräknat ganska godtyckligt beräknade »pauser».

Derefter lemnar motionären en redogörelse för de hufvudsakligaste resultaten af den tyska arbetarestatistiska kommissionens under de senaste åren utförda undersökningar på nu ifrågavarande område och för lagstiftningen härutinnan inom några af Nordamerikas Förenta Stater samt omnämner, att frågan jemväl i Danmark blifvit bragt å bane särskildt genom ett för riksdagen framlagdt förslag till lag om inskränkning af arbetstiden i bagerier och dylikt. Till sist meddelar motionären några siffror rörande utbredningen bland Stockholms bageriarbetare af sjukdomen skabb, siffror som enligt motionärens åsigt ådagalägga, att berörda sjukdom är att betrakta såsom en yrkessjukdom inom bageriyrket; och i dessa afseenden hänvisar utskottet till hvad motionen och dervid fogade bilagor innehålla.

Utskottet står i denna fråga på samma ståndpunkt, som intogs af lagutskottet vid 1895 års riksdag. I likhet med motionärerna anser nemligen utskottet de inom bageriyrket rådande särskilda förhållanden vara af den beskaffenhet, att de påkalla en lagstiftning i arbetarnes intresse för arbetet inom yrket; och då utskottet är ense med motionärerna äfven derutinnan, att det är den långa arbetstiden och särskildt den omständigheten, att detta arbete bedrifves hufvudsakligen under natten, som grundlägger de missförhållanden, hvilka motionärerna framhållit, hemställer utskottet,

att Riksdagen måtte, i anledning af herrar Treffenbergs och Hedins motioner i ämnet, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville efter verkställd utredning taga i öfvervägande, om och i hvad mån lagbestämmelser angående arbetstiden för arbetare i bageriyrket må vara erforderliga, och derefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill den verkställda utredningen kan föranleda.

Stockholm den 5 mars 1896.

På lagutskottets vägnar:

E. von KRUSENSTJERNA.

Reservation

af herrar *Fröberg, Lundström, Pehrsson, C. F. Pettersson, Fagerholm, J. Anderson och Redelius.*

Herrar *Hasselrot* och *Rudebeck* hafva begärt få här antecknad, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
